

hogy az idegen olvasmányok megbeszélésénél törekszenek ugyan az idegen szellemi élet bemutatására, az idegen izlés ismeretetésére, de ezt is majdnem mindig csak önmagáért, racionálisan, mert ez s ez jellemző pl. a németre, de itt sem állítják a a tanuló elé, nem aknázzák ki a jellemnevelő, érzelmi, akarati jelenségeket. Már pedig az olvasmányban bizonyára leglőbbször meglevő példa, erkölcsi útmutatás önmagában halástalan és gyökértelen is maradhat.

Sziklay tapasztalatai alapján előbb ügyesnek találja a kérdés-feleleteket, majd mégis önmagának mond ellen, amikor azt állítja, hogy az idegen nyelvet tanulónak „semmi mozgási lehetősége, oly szorosan ragaszkodnak a szöveghez.” Ez bizonyára azért tűnt fel így előtte, mert az általa meglátogatott tanár csak oktatott az olvasott szöveg alapján, de nem nevelt, ami már más sikot, távlatokat is jelent. Az összefoglaló mondatoknak könyv nélkül való megtanulása, különösen alsó fokon s gyöngébb tanulónál talán nem is olyan nagy bűn, amilyenek Sziklay mondja.

A dolgozatnak az idegennyelvi tanítást vizsgáló része azt a benyomást teszi, mintha a szerző elfeledkezett volna arról, hogy csak néhány ilyen órát látogatott meg, ami túlságosan általánosító megjegyzésekhez még nem ad elég jogcímet.

A nevelésnek már említett másodlagos voltára mutat, amit Sziklay szintén elemez, a fegyelem hiánya sok iskolában. A francia szellemet bizonyos kritikával nézők szemében mindig furcsa, gyanús és legtöbbször ellenszenves is a sajátos kötetlen francia életforma; a „hallatlanul udvarias máz alatt” sokszor modortaiságot, ridegséget is látnak. Ez valóban gyakran igaz az iskolai életben is; de ezekkel szemben ott van a nagy szellemi rend, az ideális osztálymunka, az ész fegyelme. Találón mondja a francia szellemre Sziklay: „... a tanár ott csak azért tekintély, mert tud.” Kérdezhetné valaki: akkor iskolán kívül, óra után miért hogy szinte semmibe sem veszik az alig elmúlt órán tudása miatt még tisztelt tanárt? A válasz nyilván újra csak az, hogy mert ők az iskolát csak eszköznek, ismeretszerző helynek tekintik, nem pedig az erkölcsöt, akaratot, jellemet is fejlesztő palaestrának mint nálunk.

Dr. Hodinka László.

Disszertációk. 1. *Ungár Elemér: A magyarság a hazai német folyóiratok tükrében 1819—1848.* (Pécs 1937, 112 l.). A pécsi egyetem német intézetében készült 10. sz. dolgozat.

Művelődéstörténeti komoly tanulmány, amely a magyar-német még mindig nem eléggé kiaknázott és állandóan időszerű viszony irodalmának értékes gyarapítását jelenti. Alcíme szerint „Tanulmány a nemzeti érzés fejlődésének történetéhez”, amely pragmatikusan 7 fejezetre oszlik: A németiség magyarság szemlélete a XIX. század közepéig. A hazai németiség és magyarság szellemi kapcsolatainak történeti háttere. A magyarság multja. Az ország és a nép. A magyarság szellemi képe. A nemzetiségi kérdés. A haza és a nemzet fogalma.

Szerzőnk a hazai németiség egy nemzedékének a magyarsághoz való viszonyát kutatja az életnek és a szellemnek különböző síkjain. Alig két-három évtized leforgása alatt a magyarországi németiség teljes lelki átrétegződése következett be: az állampatriotizmust a negyvenes években a táji, nyelvi, kulturális és állami egységet kifejező nemzet fogalma váltotta fel, amely teljesen megváltoztatta Magyarország népének egymáshoz való viszonyát: új nemzeti érzés lépett a régi korszerűtlen helyébe. Ennek következtében a hazai németiség is két részre szakad: az egyik a magyarosodás útjára lép, a másik mint kisebbség továbbra is ragaszkodik németiségé-

hez. Ezt a gyökeres változást, átalakulást leghívebben szemléltetik a korabeli német folyóiratok, amelyekből a szerző bőségesen merít: a felette érdekes és tanulságos adatok tömegét tervszerűen csoportosítja és szervesen sorakoztatja egymás mellé, amivel elejétől-végig élvezetes, lebilincselő olvasmányt nyújt. Két értékes függelék is van a tanulmánynak, amelynek követését melegen ajánljuk az ilyen monografiák szerzőinek: a kimerítő szakirodalom és a német tartalmi kivonat.

2. Márkus Gábor: *A XIX. századi magyar neveléstörténeti irodalom bibliografiája 1800–1914*. (Szeged, 1937, 43. l.). A szegedi egyetem pedagógiai-lélektani intézet közleményeinek. 11. sz.

Komoly, érdemes munka, amelyen meglátszik, hogy a szerző szorgalmasan bújta a fővárosi közkönyvtárakat (93) és a három pedagógiai lexikon betekintését sem hanyagolta el. A Bevezetés (3–11) áttekintést ad a szóban forgó irodalom történeti fejlődéséről, m. p. igen helyesen bezárólag 1914-ig, a világháború kitöréséig, „mert az 1900. év nem jelent szellemtörténeti cesurát”. Nagyjában méltatja a 3 korszakban mutatkozó fejlődést, jeleget, miközben utal a kiválóbb munkákra, sőt részben értékeli is, amivel nem mindig értünk egyet, pl. amikor Lubrich neveléstörténetét „az első magyar tudományos (sic!) neveléstörténetnek” minősíti (7). Ezután közli a műveknek tárgykörök szerint való hármas csoportosítását, továbbá az elrendezésnek hármas szempontját: ismétlések elkerülése (ami nem mindig sikerült, sőt nem is sikerülhetett, mert egyik vagy másik munka tartalmilag 2, esetleg 3 helyre is kívánczozott) áttekinthetőség és időrendi felsorolás. A tulajdonképeni bibliografiai rész nem szorítkozik a teljes címek pusztá felsorolására (a lapszámi több helyen hiányzik: 28, 35, 37, 38, 41, 80 stb.), hanem csoportonként és alcsoportonként ismét bevezető kommentárral szolgál.

A következő megjegyzésekkel csak bíráló tisztünknek óhajtunk eleget tenni a nélkül, hogy a szerző érdemét kétségbe vonnók. A 39–42. l. felsorolt munkák nagyjára nem történelmi jellegűek, hanem általában a külföldi oktatásügyet és különböző intézményeit ismertetik. Klamarik János munkájának csak első 1881-iki kiadását említi, az 1883-belit nem (80). Hiányzik Szelényi Ödönnek „A magyar evang. nevelés története a reformációtól napjainkig” c. alapvető munka, amely ugyan 1917-ben jelent meg, de a multat felölelő voltánál fogva még sem mellőzhető. A testnevelés és iskolai egészségtan története (84) felette fogyatékos (l. pl. a Magy. Pedag. Lexikon illető címszavait). Az ifjúsági önképzőkörökről szóló rész (36) is nagyon hiányos: a monográfia számára készült saját gyűjteményem még 21 munkát tartalmaz, továbbá 5 programtervezést, amelyekhez a Panyák-féle repertóriumnak még 4 értekezése járul. Schwarcz helyett (43, 81 stb.) Schvarcz írandó. Kár, hogy a szerző nem készített névmutatót, ami ilyen bibliografiai munkának hasznos, sőt nélkülözhetetlen kelléke. Végül megjegyzem, hogy a Magyarországon megjelent német nyelvű pedagógiai irodalom összeállítása folyik.

kf.

Kratofil Dezső: A geometria tanításának vezérkönyve. I. rész 284 oldalon 183 ábrával. Ára: 12.60.

A Gyakorló Polgári Iskola Könyvtára XVIII. kötete jelen mű, mely munka szerves folytatása a Mennyiségtan az élet iskolájában c. könyvnek. Három fejezetre oszlik:

Első rész tartalmazza a geometria tanításának történetét. Az ókori geometria tanítás ismertetése után a középkori geometriatanítás történeti fejlődését tárgyalja.